

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд **“Инвестиционни възможности на съвременната европейска община – община Попово”** за присъждане на образователна и научна степен “Доктор” по Професионално направление “Икономика”, научна специалност “Световно стопанство и МИО”

Автор: Ивелина Константинова Андреева,
Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”

Научен ръководител: проф. д.ик.н. Станка Тонкова

Рецензент: проф. д.ик.н. Нина Петрова Янкова
София 1784, ж.к. Младост 1, бл. 78, вх. 5, ап. 98
тел. 02/ 8 77 53 70

I. Общо представяне на дисертационния труд и приложените към него документи

Кандидатката за научна и образователна степен “Доктор” Ивелина Константинова Андреева представя изискуемите документи по процедурата, а именно: дисертационен труд, автореферат, справка за приносите и публикации по темата на дисертационния труд.

Дисертационният труд е структуриран във въведение, три глави, заключение с основни изводи, справка за приносите, списък на използваните съкращения, седем приложения, библиография от 109 източника, от които 42 на кирилица, 30 на латиница, 6 интернет източника и 21 нормативни и стратегически документа.

Авторефератът представя основното съдържание на дисертационния труд, методологията на изследването, приносите на докторантката и е разработен в съответствие с утвърдените изисквания.

Към труда са приложени три самостоятелни публикации. Две от тях са публикувани съответно в Сборник с доклади от Трета национална-научна конференция за докторанти по стопански и правни науки на тема “Стратегия 2020 на Европейския съюз и поведение на институциите и икономическите субекти”, 2010, УНСС и в Сборник с доклади от студентска научна конференция на тема “Управлението като начин на живот в съвременния свят”, 2011, ВСУ. Третата публикация (под печат) е доклад на тема “Маркетингът на общината – инструмент за предлагане на продукта “община” и привличане на инвестиции за подобряване на локалното развитие”, изнесен на научна конференция на тема “Стратегия

за развитие на българската икономика и външноикономическата дейност след кризата” – 27.04.2012 г., ВСУ.

II. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност и значимост на дисертационния труд

Инвестициите, като един от основните фактори за растеж и устойчиво балансирано развитие, са обект на изследване както на национално, така и на регионално (общинско) ниво. Понастоящем поради ограничените финансови възможности и необходимостта от значителни собствени средства за съфинансиране, усвояването от общините на предоставяните средства от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз е сравнително слабо.

Във връзка с посоченото, обект на изследване в дисертационния труд на Ивелина Андреева са инвестиционните възможности на съвременната община и разкриване на възможностите за подобряване на инвестиционния ѝ климат. Отграничените предмет, цел и задачи на изследването имат изключителна актуалност и значимост, защото се фокусират върху разнообразяването на подходите за привличане на инвестиции и провеждането на активна инвестиционна политика.

Дисертационният труд е издържан в структурно отношение. В логическа последователност са разгледани статуса на съвременната община, възможностите за инвестиции, основните инструменти за повишаване на инвестиционната активност на съвременната европейска община. На тази основа се анализира и оценява инвестиционния климат в община Попово.

При разработването на дисертационния труд докторантката се опира на натрупаните знания по проблема и творчески прилага знания, имащи отношение към инвестиционните възможности на съвременната община. Ползва значителен брой нормативни документи, имащи отношение към местното самоуправление, местните финанси и систематизира тяхното въздействие върху инвестиционните ресурси на общините. По подходящ начин използва резултатите от проведено анкетно проучване. Всичко това позволява на докторантката правилно да формулира основната изследователска теза. Поставената цел и съответните задачи за постигането ѝ са реалистични за един дисертационен труд.

2. Характеристика на рецензирания дисертационен труд

В глава първа на дисертационния труд “Статус на съвременната община и възможности за инвестиции”, която има теоретичен характер, акцентът е поставен на първо място върху същността и показателите, характеризиращи процеса на финансова децентрализация и финансирането на инвестиционната политика на общината. На второ място – върху

предоставените функции и отговорности на общините и провежданата регионална и местна политика, определяща инвестиционните потребности на общинско равнище.

Докторантката представя през икономическата призма децентрализацията в управлението и разглежда финансовата децентрализация като основно средство за осъществяване на важни обществени цели – по-ефективно използване на ресурсите, по-добри услуги на гражданите, по-високо качество на живота. Като основен проблем при развитието на процеса на финансова децентрализация в страната е посочен “ограниченият финансов ресурс, несъизмерим с отговорностите на общините”(с.10).

В сравнителен план, на фона на останалите унитарни държави в Европейския съюз, е оценена степенята на развитие на финансовата децентрализация в страната. Сравнението е извършено по четири показателя: дял на общинските приходи в брутния вътрешен продукт; дял на общинските разходи в общите публични разходи; дял на общинските данъчни приходи в общите данъчни приходи; дял на общинските инвестиции в общите публични инвестиции. По тези показатели страната се нарежда на 16 място сред 24 страни. На тази основа е направен изводът, че процесът на децентрализация в страната се реализира с бавни темпове (с.17) и са посочени основните предизвикателства, свързани с общинските инвестиции – осигуряване на *адекватни инвестиционни равнища* на общините; *усвояване на финансовата помощ от Европейския съюз*; *увеличаване на собствената приходна база* на общините.

В параграф 1.2 са представени правният статус на общината, функциите които общината изпълнява и стопанската дейност, която осъществява. Общините в страната имат *статут на юридическо лице*, което им дава възможност да развиват определена стопанска и инвестиционна дейност. Особено внимание, с оглед създаването на нормална жизнена среда и условия за функциониране на бизнеса, е отделено на общинските предприятия и дейностите, които изпълняват: благоустройство и комунални дейности, изграждане и поддържане на общинската инфраструктура; управление и поддържане на общински пазари и тържища; социално обслужване; обредна дейност; управление и поддържане на имоти публична общинска собственост и свързаните с това дейности; осигуряване на ученическото почивно дело и столово хранене; управление и поддържане на общинските жилища; транспортно обслужване.

Докторантката разглежда т.нар. “обществено-частни партньорства” (ОЧП) като перспективна форма за осъществяване на стопанска дейност в общината и посочва най-подходящите форми – управление и поддържане на общински обекти чрез концесии; “ВОТ”-договор; договор “Наем-покупка”; договор “Временна приватизация”; предоставяне на общински

терен - придобиване право на собственост. Направен е изводът, че тези форми на партньорство “все още не се използват напълно в общините” (с.26). Тя откроява правото на общините за сдружаване като друга форма за решаване на задачи от общ характер в полза на местното развитие. Посочени са основните принципи при сдружаване на общини: принцип на доброволност на участие; равнопоставеност на членовете; принцип на паритетно участие; принцип на консенсуса и са посочени главните задачи на междуобщинските сдружения.

В параграф 1.3 се изказва съгласие със становището, че “Общинският план за развитие е най-важният стратегически планов документ за устойчиво интегрирано местно развитие, служащ от една страна като инструмент за решаване на приоритетни за общината проблеми и задачи и същевременно осигуряващ вход към националните и европейските финансови ресурси. С него се определят средносрочните цели и приоритети за развитие на общината в съответствие с целите и стратегиите на плановете документи от по-висок ранг, като се отчитат специфичните характеристики и потенциал на общината”(с.35). С това тя, макар и в неявна форма, споделя необходимостта за съчетаване на двата подхода “отгоре-надолу” и “отдолу-нагоре” при разработването на общинските планове за развитие, с оглед постигане на устойчиво интегрирано развитие – стремеж на всяка община.

Същността и механизмът на капиталовото финансиране на общините са застъпени в параграф 1.4. Разгледани са основните източници за финансиране на общинските инвестиционни проекти: държавните трансфери за постигане на строго определени инвестиционни цели; собствените приходи; привлечените средства – общински облигации и средства от фондове на ЕС. Направени са изводи, касаещи променящото се значение на тези източници и ролята на рейтинга на общината при привличане на средства за капиталово финансиране.

В глава втора **“Привличане на инвестиции в съвременната европейска община”** Ивелина Андреева разглежда условията и факторите, определящи инвестиционната активност на общините и инструментите за нейното повишаване.

Като основни фактори за привличане на инвеститори в съвременната община тя посочва: благоприятно географско разположение; състояние на транспортната инфраструктура; социална и демографска среда; енергийно осигуряване; качество на околната среда; общински терени, запазени с инфраструктура; модерна икономика (технологични и индустриални паркове); равнище на управленски и административни услуги; местни данъци и такси; ниво на корупция. Наред с тези фактори, би било полезно включването на показатели, характеризиращи потенциала на общината – възрастова и образователна структура на населението; поземлени, горски, водни и други ресурси; сграден фонд. Поради обективно съществуващите

различия между общините е логично да се очаква, че различни фактори и/или показатели ще оказват влияние за привличане на инвеститори.

Във връзка с това докторантката акцентира на необходимостта от маркетиране на условията и услугите, които общината предлага (с.83). Тя използва понятието “маркетинг на община”, разглежда *маркетингът на общината* като основен инструмент за активна предприемаческа дейност и предлага създаването на *маркетинг отдел*, чрез който общината да информира за себе си. Тук би било полезно да се обърне внимание на факта, че не всяка община има потенциала и финансовите възможности за създаване на такъв отдел.

Към инструментите за повишаване на инвестиционната активност на общината Ивелина Андреева причислява още *лобирането в Европейския съюз, международното сътрудничество между общини и публично-частното партньорство (ПЧП)*. Тя разглежда публично-частното партньорство като един от основните финансови инструменти за осигуряване на инвестиции, когато общинският бюджет не разполага с необходимия ресурси. Посочва както трудностите и възможностите, така и очакваните ползи от използването на този нов инструмент за финансиране и привличане на инвестиции. Специално внимание отделя на причините за рядкото му използване.

Изложението в глава трета **“Анализ и оценка на инвестиционния климат в община Попово”** е резултат от проведеното от докторантката изследване на статуса, инвестиционните възможности, инвестиционната политика, управленския и административен капацитет и местните условия за привличане на инвестиции в община Попово.

В параграф 3.1 “Статус на бизнес средата в община Попово” е анализирано състоянието на икономическата, техническата и технологична среда, равнището на заетост и безработица, състоянието на енергийната система и на околната среда.

Изследването на икономическата среда в общината се основава на проведено от докторантката анкетно проучване (Анкетна карта № 2) и обхваща фирмите с местен и чуждестранен капитал. Проучването обхваща основни направления на инвестиционна дейност на фирмите (6 групи инвестиции), избор на инвестиционен проект (6 критерия), основни ограничения пред инвестиционната дейност (9 причини). Най-големи различия между чуждестранните и местни фирми е отчетено при инвестициите за разширяване на дейността – многократно по-големи инвестиции в чуждестранните фирми.

Направен е изводът, че “икономическото развитие на община Попово се характеризира с различна динамика, но все още неблагоприятна в сравнение със средната за страната и останалите общини в Североизточния район”(с.110)

За оценяването на управленския и административен потенциал докторантката разработва Анкетна карта № 1 и обработка 20 попълнени от изпратени по пощата 35 анкетни карти до населените места в общината. Анализирани са получените отговори по всеки от 11-те въпроса, включени в анкетната карта и на тази основа е направен сравнителен анализ на управленския капацитет между населените места на общината. Като основни фактори за повишаване качеството на местните услуги са изведени: *нивото на образователен ценз, наличието на тесни специалисти в общинската администрация и финансовият мениджмънт на местната власт.*

Въз основа на направеното проучване, докторантката прави извода, че ”община Попово е сравнително малка община, с неголям пазар и липса на полезни изкопаеми, които да бъдат атрактивни за предприемачите”(с.124). Поради това като основни възможности за подобряване на инвестиционния капацитет на община Попово са посочени:

- създаване на маркетинг отдел на общината;
- развитие на междуобщинско сътрудничество;
- проактивна и информационна политика.

III. Приноси

Приносите в дисертационния труд имат качествата на обогатяване на досегашните знания за инвестиционните възможности на съвременната община и са изведени въз основа на обработена значителна по обем статистическа информация и собствено анкетно проучване.

Първо: Систематизирани са особеностите на местните финанси и услуги за осъществяване на инвестиционна политика в съвременната община. Констатирано е забавяне на процеса на децентрализация, в т.ч. финансова децентрализация. Идентифицирани са основните инструменти за подобряване на капиталовото финансиране на инвестиционната политика на съвременната европейска община.

Второ: Предложени са инструменти за повишаване на инвестиционната активност на общините и реализиране на общинската инвестиционна програма. Представена е обективна оценка на въздействието на тези инструменти.

Трето: Изведени са основни насоки за формиране на благоприятна инвестиционна среда в община Попово – повишаване на управленския и административен капацитет, подобряване качеството на предлаганите местни публични услуги.

Четвърто: На основата на широкообхватно изследване на инвестиционния климат в община Попово са изведени основните проблеми, свързани с инвестиционните възможности на общината и са идентифицирани възможностите за повишаване на инвестиционната ѝ привлекателност.

IV. Препоръки

Във връзка с обработването и анализирането на анкетни карти при по-нататъшни изследвания на докторантката, могат да се направят следните препоръки:

Първо: Може да се смята, че анализирането на 20 на брой анкетни карти (попълнени от административни служители), дава задоволителна оценка за управленския и административен капацитет, местните публични услуги и процеса на фискална децентрализация в община Попово. Полезно би било при такъв род изследвания да се отчете и мнението на местното население.

Второ: Сравнителният анализ на административния капацитет в отделните населени места на общината по възприетите показатели е полезно да продължи с комплексно оценяване на различията в административния капацитет на населените места в страната.

Трето: Необходимо е подобряване на вида и структурата на таблиците в параграф 3.3.4. Необходимо е да се прецизира използването на символа “%” (табл. 16, с.132 и другите таблици от посочения параграф).

Заключение: Дисертационният труд на Ивелина Константинова Андреева е посветен на актуален и значим за теорията и практиката проблем, касаещ ограничените инвестиционни възможности на съвременната община и търсене на възможности за повишаване на инвестиционния капацитет. Направените критични бележки и препоръки нямат за цел да омаловажат достиженията на докторантката. Като се основавам на постигнатите резултати в дисертационния труд си позволявам да изразя положително отношение за присъждане на образователна и научна степен “Доктор” по професионално направление “Икономика”, научна специалност “Световно стопанство и МИО” на Ивелина Константинова Андреева.

София, 7 юни, 2012 г.

Рецензент:

/Проф. д.ик.н. Нина Янкова/